

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 72

(2000-2001)

Om lov om endring i midlertidig lov 17.
september 1999 nr. 73 om begrenset
innsyn i overvåkingspolitiets arkiver og
registre (innsynsloven) - unntak fra
innsynsrett

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 20. april 2001,
godkjent i statsråd samme dag*

1 Innledning

I proposisjonen fremmes det forslag til en presisering av innsynslovens bestemmelse om unntak fra innsynsrett i de tilfellene innsyn kan skade forholdet til fremmede stater eller utenlandske samarbeidende tjenester. Forslaget innebærer at det kreves samtykke fra utenlandsk tjeneste før det gis innsyn i opplysninger som er gitt av samarbeidende tjeneste.

Det er viktig å få en rask løsning på det foreliggende spørsmål, og forslaget er bare forelagt berørte departementer. Det vises for øvrig til at de underliggende spørsmålene ble grundig drøftet i forbindelse med vedtakelsen av loven.

2 Bakgrunn

Innsynsloven inneholder i § 8 fjerde ledd en bestemmelse om at alle dokumenter som det gis innsyn i skal være ugraderte, og at behandlingsorganet (Innsynsutvalget) kan foreta avgradering av dokumenter som det gis innsyn i.

Etter loven § 2 første ledd gjelder det visse unntak fra innsynsretten. Innsyn skal blant annet ikke gis når slikt innsyn kan skade forholdet til en fremmed stat, og innsyn skal alltid nektes hvis slikt innsyn kan skade forholdet til samarbeidende tjenester.

I Ot.prp. nr. 6 (1998-99) s. 83 uttalte departementet blant annet følgende om opplysninger fra utenlandske samarbeidende tjenester:

«Opplysningen må på bakgrunn av sin spesielle karakter vurderes særskilt ved søknadsbehandlingen, både med hensyn til hvor den kommer fra (kilde og innhentingsmetode) og med hensyn til innholdet.»

«Når det gjelder opplysningens innhold, er departementet av den oppfatning at det vanskelig kan settes opp en absolutt regel om at slikt innsyn ikke skal gis. Innsyn bør i alle tilfeller kunne gis i de tilfeller hvor opplysningen er av generell karakter. På den annen side bør det som hovedregel ikke gis innsyn i de tilfeller hvor dette kan skade tjenesten.»

Da innsynsloven ble behandlet i justiskomiteen, sluttet flertallet seg til Justisdepartementets syn om at utveksling av informasjon mellom samarbeidende tjenester er basert på en felles forståelse om at dette er informasjon som ikke skal gis videre. Det ble derfor understreket at det som hovedregel ikke skal gis innsyn i slike opplysninger, jf. Innst. O nr. 30 (1998-99) s. 11-12.

Departementet har ved forskrift 7. mars 2000 fastsatt bestemmelser for saker om innsyn i opplysninger innhentet fra utenlandske samarbeidende tjenester eller internasjonale organisasjoner. Etter forskriften § 1 kreves det samtykke fra vedkommende samarbeidende tjeneste dersom det er tale om avgradering av dokumenter som Norge har en folkerettslig plikt til å beskytte. Gjelder det innsyn i dokumenter eller opplysninger som det ikke er noen folkerettslig plikt til å beskytte, skal den samarbeidende tjeneste få uttale seg før Innsynsutvalget avgjør innsynsbegjæringen, jf. forskriften § 2.

I sin praktisering av innsynsloven har Innsynsutvalget flere ganger henvendt seg til utenlandske samarbeidende tjenester for å innhente uttalelse om avgraderingsspørsmålet, slik forskriften forutsetter. Flere samarbeidende tjenester har på prinsipielt grunnlag reagert negativt på dette, og gitt uttrykk for at et eventuelt innsyn vil skade forholdet til Politiets overvåkingstjeneste (POT). Samarbeidende tjenester synes gjennomgående å anse avsenderen som «eier» av de opplysninger som utveksles mellom tjenestene, uansett om det foreligger en folkerettslig avtale eller ikke, og legger til grunn at Innsynsutvalget ikke kan avgradere eller gi opplysningene videre uten avsenderens uttrykkelige samtykke. Dette synes å være en fast innarbeidet praksis tjenestene imellom, selv om det finnes få formelle avtaler mellom norsk og utenlandske tjenester som fastslår dette. Det skriftlige materialet som foreligger, er i

Om lov om endring i midlertidig lov 17. september 1999 nr. 73 om begrenset innsyn i overvåkingspolitietts arkiver og registre (innsynsloven) - unntak fra innsynsrett

det vesentlige praktisk orienterte samarbeidsavtaler eller avtaleklausuler ved utveksling av gradert informasjon.

3 Departementets vurdering

Departementet understreker innledningsvis at det i innsynsloven § 2 slås fast at innsyn alltid skal nektes dersom slikt innsyn kan *skade* forholdet til samarbeidende tjenester. Med det standpunkt flere samarbeidende tjenester har inntatt, er det etter departementets vurdering åpenbart at en selvstendig avgradering og frigivelse av opplysninger fra Innsynsutvalgets side vil kunne skade forholdet til samarbeidende tjenester. Det må videre påregnes at et eventuelt innsyn i opplysninger uten klart samtykke fra den aktuelle samarbeidende tjeneste som har gitt opplysningen, kan føre til at vedkommende tjeneste blir mer tilbakeholden med å gi Norge (POT) opplysninger i fremtiden.

Innsynsutvalget har i brev av 28.02.01 til POT blant annet påpekt at unntaksbestemmelsen i lovens § 2 er svært streng, og at det er nok at innsyn kan skade forholdet til den respektive tjeneste for at det skal nektes innsyn i et dokument. Det skjønn som skal utøves i henhold til § 2 i loven er imidlertid tillagt utvalget, og utvalget skal vurdere et mulig skadepotensiale for samarbeidet mellom tjenestene. Innsynsutvalget understreker likevel at det skal særdeles mye til for at utvalget vil gå i mot en uttalelse fra den aktuelle utenlandske tjeneste.

Den midlertidige innsynsloven ble vedtatt etter at Lund-kommisjonen hadde dokumentert uberettiget registrering og overvåking av norske borgere. Formålet med loven er å gi norske borgere beskyttelse og oppreisning, herunder rett til innsyn i overvåkingstjenestens arkiver og eventuell erstatning. Etter departementets vurdering vil en lovendring som innebærer at det kreves samtykke fra utenlandsk tjeneste før det gis innsyn i opplysninger som er gitt av samarbeidende tjeneste, ikke medføre et vesentlig reelt skår i innsynsretten. For å kunne utføre sine oppgaver i tråd med fastlagte målsettinger er det av avgjørende betydning for overvåkingstjenesten å ha en mest mulig fri tilgang på informasjon fra samarbeidende tjenester, og en høy grad av tillit tjenestene imellom.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget vil ikke medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

5 Merknad til bestemmelsen

Departementet viser til at enkelte samarbeidende tjenester som har vært kontaktet av Innsynsutvalget, på prinsipielt grunnlag har gitt uttrykk for at de ikke under noen omstendigheter vil tillate at opplysninger som kan tilbakeføres til egen tjeneste frigis. Alle henvendelser vil følgelig bli besvart ut fra denne prinsipielle grunnholdning. I slike tilfeller legger departementet til grunn at henvendelser i nye enkeltsaker fra Innsynsutvalget vil bli møtt med samme reaksjon, og at utvalget derfor ikke bør rette henvendelser til den aktuelle samarbeidende tjeneste i eventuelle nye saker.

Departementet har i bestemmelsen i § 2 første ledd, siste punktum forutsatt at det ikke gis innsyn i dokument eller opplysning i dokument fra vedkommende samarbeidende tjeneste før skriftlig samtykke er innhentet fra denne. I forbindelse med at slikt samtykke eventuelt gis, legger departementet til grunn at den aktuelle samarbeidende tjeneste kan sette de betingelser den selv anser nødvendig for en frigivelse. Dette innebærer for eksempel at kun deler av dokumentet tillates frigitt eller at opplysninger strykes eller anonymiseres.

Det forutsettes at vedkommende samarbeidende tjeneste selv foretar en avgradering av det aktuelle dokument eller opplysning som fremkommer i dette. Bestemmelsen i § 2 første ledd, siste punktum er følgelig et særskilt unntak fra den generelle hovedregelen i loven § 8 fjerde ledd, om at behandlingsorganet selv kan foreta avgradering av dokumenter det gis innsyn i.

Justis- og politidepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endring i midlertidig lov 17. september 1999 nr. 73 om begrenset innsyn i overvåkingspolitietts arkiver og registre (innsynsloven) - unntak fra innsynsrett.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endring i midlertidig lov 17. september 1999 nr. 73 om begrenset innsyn i overvåkingspolitietts arkiver og registre (innsynsloven) - unntak fra innsynsrett i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endring i midlertidig lov 17. september 1999 nr. 73 om begrenset innsyn i overvåkingspoli- tiets arkiver og registre (innsynsloven) - unntak fra innsynsrett

I

I midlertidig lov 17. september 1999 nr. 73 om begrenset innsyn i overvåkingspolitietts arkiver og registre gjøres følgende endring:

§ 2 skal lyde:

§ 2 Unntak fra innsynsretten

Det skal ikke gis innsyn i et dokument eller en opplysning i et dokument når slikt innsyn kan skade forholdet til fremmed stat eller når sikkerhetsmessige eller personvernmessige hensyn tilsier at det gjøres unntak fra innsynsretten. Innsyn skal alltid nektes hvis slikt innsyn vil gi kjennskap til kilder eller navn på tjenestemenn i overvåkingspolitiet, navn på dommere i telefonkontroll saker, kan skade forholdet til samarbeidende tjenester eller for øvrig gi kjennskap til overvåkingspolitietts lovlige metoder på en måte som kan hindre gjennomføringen av overvåkingstjenestens oppgaver. *Behandlingsorganet skal innhente skriftlig samtykke fra vedkommende utenlandske samarbeidende tjeneste før det gis innsyn i et dokument eller en opplysning i et dokument som er gitt av denne.*

Det skal gis delvis innsyn i et dokument hvis det kan gis på en slik måte at opplysninger av den ovennevnte art skjermes fra innsyn. Dette gjelder likevel ikke når den del det kan gis innsyn i, gir et åpenbart misvisende bilde av dokumentet eller registreringens innhold.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
